

of using chatbots in education. *Smart Learning Environments*. 2023. Vol. 10 (1). pp. 1-24.

7. Turner M. *The Literary Mind*. New York, Oxford: Oxford University Press. 1996. 187 p.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ SOFT SKILLS

Люльченко В. Г.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Вертіль А. В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Анотація. *Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності формування культури безпеки та шляхи реалізації поставленого завдання в закладах вищої освіти. Окреслено важливі особливості формування культури безпеки в здобувачів вищої освіти як засіб попередження втрати здоров'я та життя, як власного, так і тих хто поряд. Розглянуто теоретичні аспекти використання міжпредметних і міжтематичних зв'язків у процесі опанування фахових дисциплін, дисципліни вільного вибору «Безпекова культура» та із застосуванням soft skills для формування безпекової культури у здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр».*

Ключові слова: *безпекова культура, soft skills, заклад вищої освіти.*

Сучасний стан безпеки залежить від змін технологій, що викликані науково-технічним прогресом, впровадження інформатизації та впливу факторів антропогенного середовища, що передбачає виникнення нових загроз здоров'ю та життю людини. Пріоритетом у розвитку держави і суспільства є пошук шляхів для вирішення проблеми по попередженню захворювань та

летальних наслідків серед громадян держави. А концепції на рівні держави побудовані таким чином, що включають створення безпечного середовища у всіх сферах життєдіяльності людини: соціально-політичному, духовному, культурному, побутовому та матеріально-виробничому.

Для реалізації поставленої проблеми необхідно здійснити підготовку нових фахівців, що можна і зробити в педагогічних закладах вищої освіти. Адже освітній процес в педагогічних закладах вищої освіти крім формування професійних компетентностей дозволяє акцентувати увагу і на процесі формування безпекової компетентності.

Зокрема стаття 6 Закону України «Про освіту» передбачає дотримання засад державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля. Також стаття 53 даного закону передбачає права та обов'язки здобувачів освіти, а саме здобувачі освіти зобов'язані відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих та довкілля. Стаття 26 Закону України «Про вищу освіту» передбачає реалізацію завдань закладу вищої освіти, а саме формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах.

Але крім створення ефективної системи підготовки здобувачів, заклад вищої освіти повинен докласти максимум зусиль для створення безпечних та комфортних умов навчання. Вища освіта повинна створювати в педагогічному процесі сприятливі умови для формування здорового способу життя всіх суб'єктів. Навчання і стан здоров'я взаємопов'язані і взаємообумовлені: чим міцніше здоров'я того, хто навчається, тим продуктивніше буде навчання. В іншому випадку кінцева мета навчання втрачає справжній сенс і свою цінність [1, 236].

Отже, освітній процес педагогічного закладу вищої освіти із підготовки здобувача освітнього ступеня «бакалавр» потрібно будувати в напрямку реалізації педагогічних умов для формування безпекової компетентності. Даний підхід дозволить майбутньому фахівцю педагогічної сфери бути готовим до формування безпекового середовища, а саме – попереджувати втрату здоров'я та життя, як власного так і тих, хто поряд. А, виконання Указу Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі», щодо організації безпечного середовища та з метою забезпечення додержання конституційних прав та свобод дитини, гарантій з охорони дитинства, реалізації прав дітей на освіту, безпечно для життя і здоров'я освітнє середовище [3].

З метою підвищення рівня освітнього процесу, слід врахувати позицію науковців О. Кобилянського, Л. Краченко, Н. Кулалаєва, А. Пашкова, що одним із важливих напрямків освітнього процесу в університеті є формування «культури безпеки» [2,129]. Що розпочинається з перших кроків дитини, доповнюється та вдосконалюється протягом життя і діяльності людини. Адже, поняття «культура безпеки» ми розуміємо як поєднання двох важливих складових. Це «безпека», що трактується як стан коли кому-небудь нічого не загрожує, а під складову «культура», ми розуміємо сукупність матеріального і духовного надбання людства, нагромадженого, закріпленого і збагаченого упродовж історії, що передається від покоління до покоління.

Тому можна відносно розділити весь процес формування культури безпеки на кілька основних етапів. Реалізація одного із таких етапів відбувається у процесі здобуття першого «бакалаврського» рівня вищої освіти. Опанування здобувачем дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності», фахових дисциплін та дисциплін вільного вибору, з використанням міжпредметних та міжтематичних зв'язків, впровадженням інноваційних, інтерактивних методів навчання, що передбачає формування «культури безпеки» у здобувача освіти.

При побудові процесу формування «культури безпеки» у здобувача вищої освіти потрібно врахувати, що процес розробки освітніх програм відбувається з протиставленням професійних навичок (hard skills) та м'яких навичок (soft skills). Дослідники К. Дерій, К. Сербіна та І. Ярова вказують, що необхідно звернути увагу саме на формування надпрофесійних компетентностей, а саме – знань і вмінь, не пов'язаних із чітко окресленою спеціалізацією, необхідних як в професійній діяльності, так і поза її межами. Культура безпеки людини належить саме до таких компетентностей, оскільки її складові цілком вкладаються в soft skills щодо корисності, взаємодії, прийняття рішень і вирішення проблем.

Дослідники А. Морозова та О. Шароватова зазначають, що гнучкі навички можна умовно розділити на комунікативні, самоорганізаційні, креативні, стійкість до стресів тощо. А для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» педагогічних спеціальностей в результаті сформованої «безпекової культури» включає навички, як комунікативні – це володіння фаховою термінологією, умінням застосовувати основні закони, законодавчі та нормативні акти щодо охорони здоров'я. Навички самоорганізації, самонавчання і самовиховання для оволодіння новими знаннями та впровадженню нової техніки і технології необхідних для створення безпекових умов з повсякденним виявленням ініціативи і творчості. Навички стійкості до стресів – це високий рівень самоконтролю над емоціями та поведінкою, збереження працездатності у критичній ситуації та здатність до адекватного реагування на різні події. А навички саморефлексії, осмислення й оцінки набутого досвіду передбачає критично осмислити й оцінити власну роботу, що дає можливість побачити свої недоліки та їх позбутися.

Отже, освітній процес формування «безпекової культури» у здобувачів освітнього ступеня бакалавр вимагає дотримання логічної послідовності та передбачає деякі особливості. Це врахування набутих безпекових знань в закладах дошкільної та загальної середньої освіти. Поглиблення набутих знань у процесі опанування фахових дисциплін та дисципліни вільного вибору із

застосуванням міжпредметного та міжтематичного зв'язку для виокремлення безпекових компонентів. Реалізація технологій soft skills відбувається з ефективним використанням форм та методів, як ділова гра, семінар, форуми, завдання з пошуку інформації, наукових доповідях, конкурсах та моделювання критичних ситуацій за умов невизначеності результатів.

Здійснивши теоретичний аналіз формування «безпекової культури» у здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» під час освітнього процесу в закладах вищої педагогічної освіти можливе за умови використання міжпредметного і між тематичного зв'язку між фаховими дисциплінами і дисципліною вільного вибору. Проведення в освітній процес системи soft skills для формування надпрофесійних умінь «безпекової культури», а саме комунікативних, креативних та стійкості до стресів з можливістю нестандартно вирішувати професійні завданнями.

Список використаних джерел

1. Баличева Н.В. Формування готовності студентів до здорового способу життя в процесі вивчення дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності». *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути*: тези доп. III Міжн. Наук.-практ. інтер.-конф. 11–12 серп. 2021 р. Дніпро : 2021. С. 235-237. URL: <http://surl.li/eyqdy> (дата звернення: 19.01.2023).

2. Кравченко Л.В. Шляхи підвищення ефективності засвоєння дисципліни «Безпека життєдіяльності» здобувачами педагогічних закладів вищої освіти. *Вісник науки та освіти*. Кривий ріг, 2022. №6(6) С. 126-134. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/3299/3314> (дата звернення: 20.01.2023).

3. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України № 195/2020 від 25 трав. 2020 р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/73840/ (дата звернення: 29.01.2022).